

Planlagt gjennomsnittlig engrospris 1. halvår 2025 fastsatt

Styret i Tine har fastsett planlagt gjennomsnittlig engrospris for kumelk og geitemelk for 1. halvår 2025. Gjennomsnittlig engrospris er satt til kr 6,60 for kumelk og kr 6,60 for geitemelk. Det innebærer en økning på 6 øre/liter fra gjeldende målpris og PGE for 2. halvår 2024.

Stortinget har besluttet å avvikle systemet med målpris på melk og erstatte det med et system hvor markedsregulator (Tine) fastsetter en planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE). Endringen gjelder fra 1. november. Forskrifter og retningslinjer for ny modell vil ikke være klare før i oktober. Konsernstyret i TINE har derfor gjort en forenklet vurdering av planlagt gjennomsnittlig engrospris basert på føringene fra jordbruksoppgjøret.

Oppsummering av konsernstyrets vurdering

Ved omlegging av målprisordningen er det lagt til grunn at omleggingen «i seg selv» ikke skal føre til endringer i priser til industri eller bonde. I jordbruksoppgjøret for 2024-25 er det vedtatt en målpris for ku og geitemelk på 6,54 kr pr liter gjeldende fra 1.07.2024-

Vi har vurdert hovedtrekk i markedene etter vedtatt jordbruksoppgjør

- Etterspørsel etter norsk melk er økende. Foreløpige anslag for 2025 indikerer en vekst i etterspørsel på om lag 1%
- Tilførsel etter melk er også økende. Frislipp av kvoter har gitt en vekst på 5,4 % fra 2023 til 2024 og har vært tilstrekkelig til å dekke løpende behov, men har ikke dekket etterslep etter knapphet i 2023. Det forventes fortsatt produksjonsvekst inn i 2025. Tilførselssituasjonen forventes likevel å være stram også inn i 2025.
- Kvotesystemet vurderes fortsatt som dimensjonerende for melkeproduksjonen på lang sikt.
- Norsk melks konkurransekraft er fortsatt god som følge av svak norsk krone og prisvekst på konkurrerende matvarer.
- Produsentøkonomi er styrket som følge av prisøkninger på melk fra 1/7, økt bruk av ressurser over jordbruksoppgjøret og moderat prisvekst på viktige innsatsvarer. Det registres likevel en noe svakere respons på frislipp av kvoter enn forventet.
- Det er etterspørsel etter melkekvoter i alle kvoteregioner. Respons på økte kvoter har vært varierende, men det har vært vekst i produksjonen i de fleste fylker.

Oppsummert vurderer Norsk melkeråvare at det ikke har skjedd endringer i internasjonale markeder eller rammene for melkeproduksjon som avviker vesentlig fra de forutsetninger som er lagt til grunn ved inngåelse av jordbruksoppgjøret. Norsk melkeråvare registrerer en svakere melkeleveranse enn forventet og peker på at økende etterspørsel over tid kan forrykke balansen.

Styret i Tine har på bakgrunn av dette fastsatt planlagt gjennomsnittlig engrospris for kumelk og geitemelk for 1. halvår 2025. Gjennomsnittlig engrospris er satt til kr 6,60 for kumelk og kr 6,60 for geitemelk. Det innebærer en økning på 6 øre/liter fra gjeldende målpris og PGE for 2. halvår 2024.

Ny prisløype vil bli utarbeidet og publisert i løpet av kort tid.

Norsk melkeråvare, 16. oktober 2024

Grunnlagsdokument - Planlagt gjennomsnittlig engrospris 1. halvår 2025

Ferdigstilt 15.10.2024

Forutsetninger

Stortinget har besluttet å utvikle systemet med målpris på melk og erstatte det med et system hvor markedsregulator (TINE) fastsetter en planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE). Endringen skal etter planen skje fra 1. november. Forskrifter og retningslinjer for ny modell vil ikke være klare før i slutten av oktober. TINEs egen modell som skal denne grunnlag for vurdering av PGE er ikke ferdigstilt. Vi har derfor lagt en forenklet vurdering til grunn for fastsettelse av PGE for 1. halvår 2025.

I Prop 105 S (2023-2024) er det lagt føringer for hva som skal vektlegges ved prisfastsettelsen:

«Partene legger til grunn at det ved fastsettelse av planlagt gjennomsnittlig engrospris tas hensyn til norsk melks konkurransekraft, produksjonsvolum, produsentøkonomi og mål om landbruk i hele landet»

Norsk melkeråvare (NMR) legger til grunn at en først må gjøre en ordinær vurdering av etterspørsels- og tilførselssituasjonen for melk og deretter særskilt vurdere de fire faktorene opplistet i Prop 105 S.

Målepunkt og kravspesifikasjon

Av inngått jordbruksavtale framgår at følgende er førende for målpris:

«Prisgrunnlaget er engrosprisnoteringer oppnådd for melk av representantvare. Noteringssted er der melk passerer, eller der melk ved direkte viderelevering til annet meieri normalt ville passert basismeieri definert i innfraktordningen. Prisnoteringen skal omfatte melk som foredles av Tine SA og melk som Tine SA selger uforedlet til andre. Øvre prisgrense er målprisen + 5 pst. Gjennomsnittsprisen for året veies etter kvanta for de ukentlige prisnoteringene»

NMR legger til grunn at planlagt gjennomsnittlig engrospris måles på samme punkt i verdikjeden som målpris. Vi legger videre til grunn at prisen er knyttet til kravspesifikasjonen for rå melk under forsyningsplikten. Link til kravspesifikasjonen finnes her:

<https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/styrer-rad-og-utvalg/omsetningsradet/kravspesifikasjonen-for-ra-melk-under-forsyningsplikten?resultId=2.0&searchQuery=kravspesifikasjon>

Norsk melkeråvare kan i tillegg stille krav til hente- og leveringsforhold ved meierianleggene.

Historikk

Tabellen under viser utvikling i Målpris og PGE fra 2020

	Kumelk		Geitemelk	
	Målpris	PGE	Målpris	PGE
1/1 2020		547	547	
1/7 2020		547	547	
1/1 2021		547	547	
1/7 2021		555	555	
1/1 2022		555	555	
1/7 2022		591	591	
1/1 2023		591	591	
1/7 2023		624	624	
1/1 2024		624	624	
1/7 2024		654	654	654

Vurdering av etterspørsel etter norsk melk

Etterspørsel etter kumelk til norsk meieriindustri har ligget relativt stabilt rundt 1500 mill liter siden årtusenskiftet. Korrigert for en svak økning i tørrstoffinnhold i melka, har den reelle etterspørselen etter tørrstoff hatt en svak økning.

Etter vedtaket om avvikling av muligheten til nasjonal eksportstøtte, ble eksport av Jarlsbergost fra Norge gradvis faset ut. Etter en midlertidig etterspørselsøkning som følge av nedstenging under korona-epidemien, forventet industrien en nedgang i etterspørselen. For 2023 ble det signalisert en etterspørsel etter kumelk på i underkant av 1400 millioner liter. Den faktiske etterspørselen etter meieriprodukter nasjonalt utviklet seg imidlertid mer positivt enn forventet og ga økende etterspørsel etter kumelk gjennom 2023. Krevende produksjonsforhold og kostnadsvekst i primærproduksjon ga reell underdekning av melk i 2023. Til tross for betydelig lagernedbygging i 2023, kom vi i en situasjon med avkortning av melk til meieriindustrien i januar og februar 2024.

Etterspørselsveksten har fortsatt inn i 2024 og behovet i 2024 inkludert nødvendig lageroppbygging er estimert til om lag 1470 millioner liter, som er 85 millioner liter høyere enn leveransene i 2023.

Det forventes at etterspørselsveksten fortsetter inn i 2025, spesielt drevet av proteinrike produkter. Et foreløpig anslag indikerer en samlet etterspørsel etter kumelk for 2025 på 1490-1500 millioner liter

For geitemelk har etterspørselen over tid vært svakt fallende. Hoveddelen av geitemelka nyttes i brunoster med svak markedsutvikling. Innenlandsk etterspørsel er estimert til 11 millioner liter for 2025. Utover dette vil det bli brukt om lag 6 millioner liter geitemelk til produksjon av Frozen Curd for eksport. Årlig tilførsel er i størrelsesorden 18 millioner liter.

Vurdering av tilførselssituasjonen /produksjonsvolum

Tilførsel av melk styres gjennom kvoter som kan omsettes innfor regioner. Produksjon utover kvote ilegges avgift. Den sterke etterspørselsveksten fra 2023 til 2024 har gjort at en har satt overproduksjonsavgiften for kumelk til null og dermed gitt alle anledning til fri produksjon av kumelk i 2024. Frislipp av kvoter har gitt en vekst på 5,4 % fra 2023 til 2024. Prognose for leveranse fra

oktober 2024 indikerer en samlet leveranse på om lag 1460 millioner liter som vurderes å være tilstrekkelig til å dekke løpende behov men har ikke dekket etterslep etter knapphet i 2023. Det forventes fortsatt produksjonsvekst inn i 2025. Tilførselssituasjonen forventes likevel å være stram også inn i 2025. Balanse i forsyningen i 2025 vil forutsette at produksjonsviljen i melkeproduksjonen holdes oppe gjennom god lønnsomhet og tilstrekkelig høye forholdstall for kvoter.

For geitemelk er kvotene ikke endret i løpet av året og det prognoseres med en leveranse på 17,9 mill liter, om lag 1% over leveransene i 2023.

Kvotesalg

Det er betydelig økning i melkekvoter meldt inn for salg. Hovedårsaken til økningen antas å være endringer i regelverket rundt kjøp og salg. Hoveddelen av salget er salg av kvoter som tidligere har vært utleid eller inngått i samdrifter.

Tabellen under viser foreløpige tall fra Landbruksdirektoratet. Som tabellen viser selges det alt vesentlige av kvoten privat noe som indikerer at det fortsatt er betydelig etterspørsel etter kvoter og produksjonsvilje i næringa

Produksjonsregionar ku	Søknadar om sal	Sal privat (liter)	Sal til staten (liter)
Agder	37	2 769 000	-
Møre og Romsdal	82	7 309 000	44 000
Nordland	78	7 440 000	-
Oslo og tidlegare Akershus fylke	12	1 661 000	-
Rogaland	182	19 965 000	-
Tidlegare Buskerud fylke	18	1 241 000	80 000
Finnmark fylke	9	926 000	-
Tidlegare Hedmark fylke	81	7 802 000	-
Tidlegare Oppland fylke	145	11 460 000	-
Telemark fylke	11	756 000	-
Troms fylke	16	1 694 000	-
Østfold og Vestfold Fylke	23	2 670 000	75 000
Trøndelag	242	25 088 000	-
Vestland	113	7 932 000	29 000
Totalt	1 049	98 713 000	228 000

Søknadar om sal av grunnkvote geitemjolk 2024

Produksjonsregionar geit	Søknadar om sal	Sal privat (liter)	Sal til staten (liter)
Nord-Norge	6	277 000	51 000
Sør-Norge	27	1 041 000	-
Totalt	33	1 318 000	51 000

Kilde: <https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/nyhetsrom/nyhetsarkiv/rekordmange-har-sokt-om-sal-av-grunnkvote>

Kvotepriser

Tabellen under viser pris på melkekvoter solgt over kvotebørs

Landsoversikt

MELKEKVOTER KU (klikk på ditt fylke). Frister: kvotesalg 1. aug. og kvoteleie 1. nov.								
2024	Kvotesalg				Kvoteleie			
REGION	Selgere	Høyeste bud	Solgt	Snittpris	Utleiere	Høyeste bud	Utleid	Snittpris
FINNMARK	2	8,00			1	0,90		
TROMS	6	4,00			4	0,50		
NORDLAND	11	7,50			10	0,50	123 734	0,55
TRØNDELAG	22	7,00	2 308 449	7,00	26	0,50	289 800	0,55
HEDMARK	4	12,50	115 862	12,00	2	1,00		
OPPLAND	5	8,00	93 019	8,50	4	0,60	81 428	0,70
MØRE OG ROMSDAL	20	6,80	94 683	6,80	9	0,45	180 000	0,60
VESTLAND	3	7,00	304 015	7,20	6	0,60	134 007	0,50
BUSKERUD	4	5,00			2	0,20		
TELEMARK		14,00				1,00		
AGDER		12,00	72 741	13,00	1	1,00		
ROGALAND	2	16,00	176 581	15,50	5	1,30		
ØSTFOLD/ VESTFOLD	3	5,00			1	0,40		
OSLO/ AKERSHUS		6,00			3	0,50		
SUM HELE LANDET			3 165 350	10,00				

Kilde: <https://melkekvoter.no/landsoversikt/>

Det er bare en liten del av kvotesalget som skjer over denne børsen. Tallene er likevel en indikasjon på prisutviklingen. Prisen for 2024 er noe lavere enn i 2023. Dette indikerer isolert sett noe lavere produksjonspress. Samtidig har endringer i regelverket gitt en kraftig økning i tilbudet og produsentene har i 2024 hatt fri produksjon.

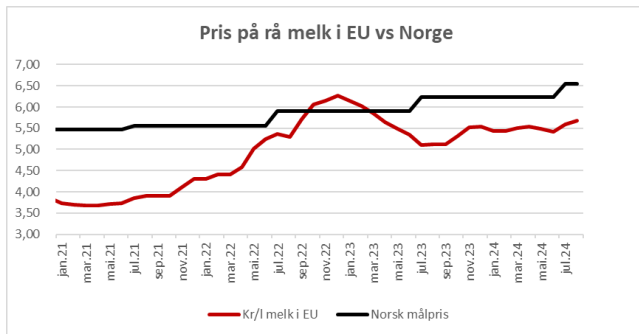
Samlet legger NMR til grunn at det fortsatt er systemet med melkekvoter som vil dimensjonere melkeproduksjon i 2025.

Norsk melks konkurransekraft

Internasjonal prisutvikling

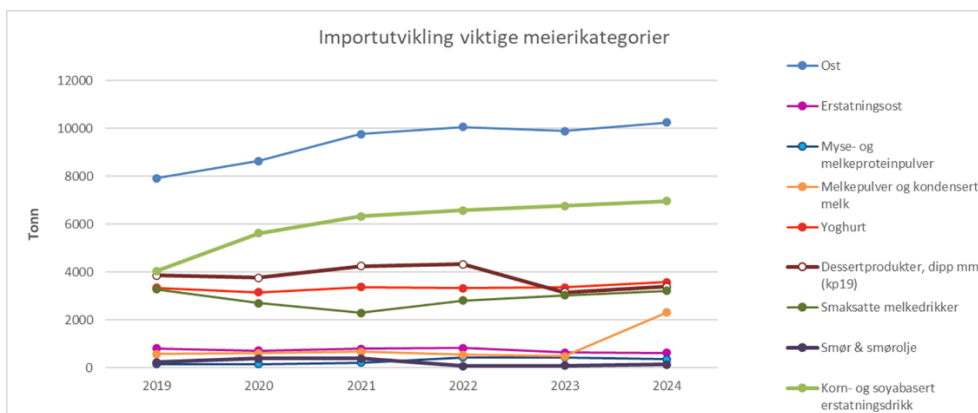
I en framtidig modell for vurdering av pge planlegger Norsk melkeråvare å legge til grunn utvikling av melkepris i en gruppe land relevant for det norske markedet. Modellen er ikke ferdigstilt. I dette notatet er det derfor gjort en forenklet datainnhenting

Prisen på melk internasjonalt svinger vesentlig mer enn i Norge. Figuren under viser priser på rå melk i EU sammenstilt med norsk målpris, alt i norske kroner.

Kilde: Jordbruksavtalen, https://agriculture.ec.europa.eu/data-and-analysis/markets/price-data/price-monitoring-sector/milk-and-dairy-products_en og Norges bank (for valutakurser)

Importen av ferdigvarer har vært stabil etter en betydelig vekst fram mot 2020. Figuren under viser import av meieriprodukt 1.halvår.

Kilde: ssb – tall for 1. halvår

Prisnivået internasjonalt ligger lavere enn i Norge. Gapet til internasjonale priser er imidlertid mindre enn det var i perioden 2010-2021. Det er trolig en av årsakene til lavere vekst i import av meierivarer. Svak kronekurs bidrar til mindre forskjell på norske råvarepriser og råvarepriser i EU.

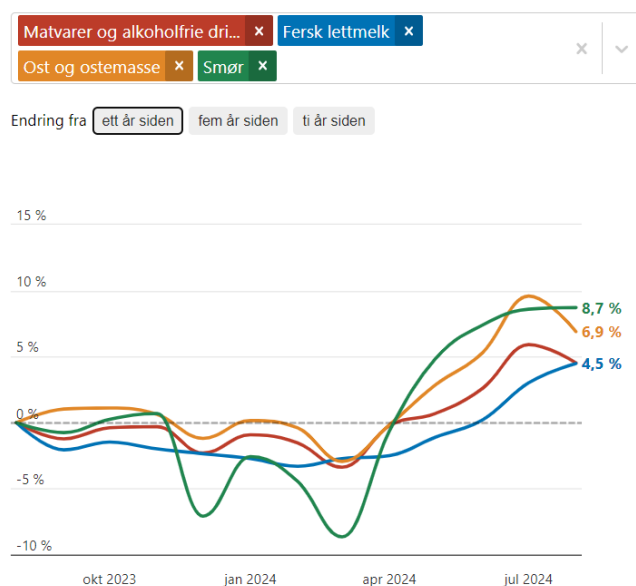
Samlet vurderes norsk melk sin konkurransekraft i forhold til import som stabil til tross for økning i målpris fra 1/7 2024. Markedssituasjonen for melk i EU og kronekursen er viktigste faktor for utviklingen av konkurransekraft mot importerte varer.

Prisutvikling i Norge

I en framtidig modell for vurdering av pge planlegger Norsk melkeråvare å legge til grunn utvikling utviklingen i priser på mat og alkoholfrie drikkevarer. Modellen er ikke ferdigstilt. I dette notatet er det derfor gjort en forenklet datainnhenting.

Figuren under viser utviklingen av priser på matvarer totalt og grupper av meieriprodukt. Figuren er hentet fra Vg.no, men basert på SSB-tall.

Sjekk prisveksten for ulike varer

Kilde: <https://www.vg.no/nyheter/i/nQQm0B/ny-oversikt-her-kan-du-sjekke-prisoekningen-paa-dine-matvarer>

Figuren viser at smør og osteprodukter har hatt en noe sterkere prisutvikling enn utvikling av pris på matvarer samlet, mens lettmeik har hatt en utvikling om lag på linje med øvrige matvarer. Figuren viser priser i sisteleddet. Tallene kan ikke automatisk overføres til konkurransekraft for melk som råvare. Den er likevel en indikasjon på melkas posisjon i sluttmarkedet.

Pris er en viktig faktor i konkurransen, men ikke det eneste som påvirker salg. Magre meieriprodukter er fortsatt en viktig del av nasjonale kostholdsråd. Det er også forbrukertrender i retning av proteinrike meierivarer som styrker melka.

Samlet vurderer NMR at norsk melk sin konkurransekraft er noe styrket i forhold til import men uendret i forhold til andre matvarer i det norske markedet.

Produsentøkonomi

I en framtidig modell for vurdering av pge planlegger NMR å innhente tall for utvikling av variable kostnader i melkeproduksjonen. Modellen er ikke ferdigstilt. I dette notatet er det derfor gjort en forenklet datainnhenting.

Tabellen under viser inntekter i melkeproduksjon før jordbruksoppgjøret 2024 slik det er beregnet i referansebruk 1 i grunnlagsmaterialet for jordbruksoppgjøret.

1, Melk. 32 årskyr. Landet, 283 bruk		
	2024	andel
Storfe, melk	1519672	39,0 %
Storfe, livdyr	63532	1,6 %
Leieinntekter og andre markedsinntekter	849977	21,8 %
Tilskudd i alt	1531159	39,3 %
Inntekter i alt	3900808	100,0 %

Kilde: <https://www.nibio.no/tjenester/referansebruk>

Melkepris inkludert etterbetaling utgjør om lag 40% av samlede inntekter på dette referansebruket. Andelen inntekt fra melkepris vil være høyere i områder med lavere distriktsdifferensierte tilskudd og høyere på store bruk enn på små bruk. NMR legger til grunn at melkeprisen er viktig for produsentøkonomien, men at melkepris alene ikke er tilstrekkelig til å sikre produsentøkonomi.

Ved stortingsbehandlingen av jordbruksoppgjøret for 2024 ble det lagt til grunn følgende endringer i vederlag til arbeid og egenkapital i melkeproduksjonen.

Tabell 6.4 Beregnet kvantumsfast helårsvirkning på referansebrukene av pris- og tilskuddsendringer, inkl. anslåtte kostnadsendringer til 2025, inkl. endret verdi av jordbruksfradraget. Kroner per årsverk á 1810 timer¹.

	Antall årsverk før oppgjør 1810 timer	2024 A	2025 B	2025–2024 B-A	Fam.årsv. 1810 timer	2025–2024 per fam-årsv.
1 Melk, 32 årskyr	2,16	606 900	700 300	93 400	1,71	113 000

Kilde:

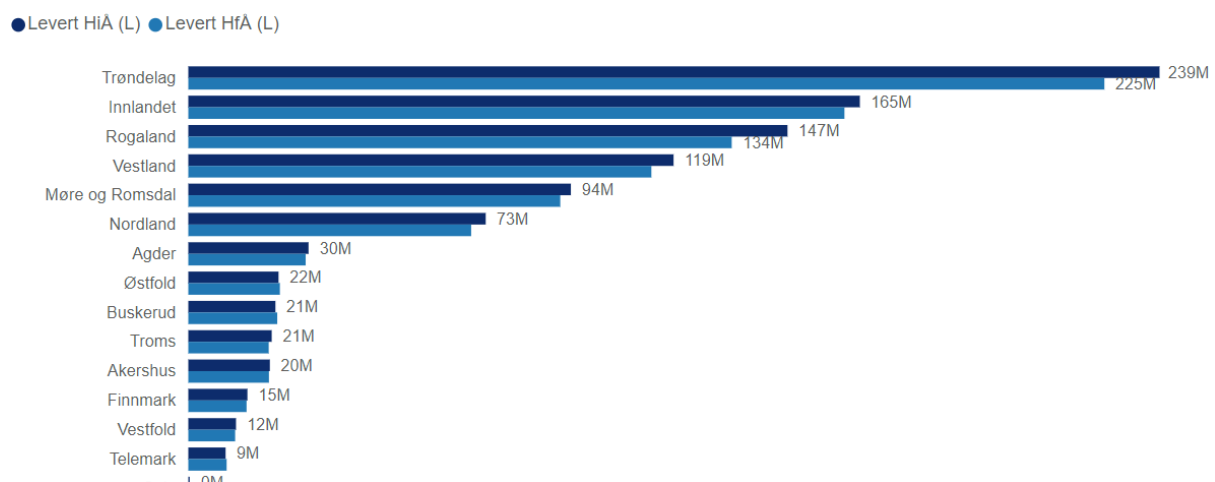
<https://www.regjeringen.no/contentassets/05da309aa4ff40bb9094e80a1aa85c37/no/pdfs/prp202320240105000dddpdfs.pdf>

NMR har ikke indikasjoner på at produsentøkonomi utvikler seg vesentlig annerledes enn hva som er lagt til grunn i Prop 105 S.

Mål om landbruk i hele landet

Produksjonsforhold og kostnader varierer i betydelig mellom ulike områder. Planlagt gjennomsnittlig engrospris er definert som en engrospris levert nærmeste TINE-anlegg. Under ellers like vilkår er det lik pris på alle anlegg. Pris vil derfor i begrenset grad kunne sikre opprettholdelse av landbruk i hele landet. Regional styring av melkekvoter og distrikts-differensierte tilskuddsordninger antas ha betydelig større påvirkning på målet. For å vurdere utvikling av målet om landbruk i hele landet har NMR valgt å overvåke utviklingen i melkeleveranser i ulike fylker og kjøp og salg av melkekvoter i ulike kvoteregioner.

Figuren under viser melkeleveranser til Tine tom uke 37 sammenstilt med samme periode 2023

Figuren viser at det er vekst i melkeleveransene fra alle fylker unntatt Østfold, Buskerud og Telemark.

NMR konstaterer videre at det alt vesentlige av solgt melkekvote er omsatt privat i alle kvoteregioner

NMR legger derfor til grunn at det er grunnlag for melkeproduksjon i hele landet

Spesielt om geitemelk

Markedene for ku- og geitemelk er ulike.

I prp 105 S heter det:

«I målprismodellen prises melk fra geit og ku likt, og volummodellen for melk skal også gjelde geitemelk. Markedene for melk fra ku og geit vil kunne utvikle seg forskjellig. Partene er med bakgrunn i dette enige om at det i jordbruksoppgjøret i 2025 skal vurderes tilpasninger for geitemelk».

I dagens marked dekker ikke engrosprisen på geitemelk fullt ut kostnadene med innkjøp av geitemelk. NMR vil fram mot fastsettelse av pge for 2.halvår 2025 vurdere tilpassinger i produsentpris og engrospris på geitemelk for å sikre bedre samsvar. Det vil gjøre det mulig for avtalepartene å hensynte eventuelle utslag i produsentøkonomien.

Oppsummering

Ved omlegging av målprisordningen er det lagt til grunn at omleggingen «i seg selv» ikke skal føre til endringer i priser til industri eller bonde. I jordbruksoppgjøret for 2024-25 er det vedtatt en målpris for ku og geitemelk på 6,54 kr pr liter gjeldende fra 1.07.2024-

Vi har vurdert hovedtrekk i markedene etter vedtatt jordbruksoppgjør

- Etterspørsel etter norsk melk er økende. Foreløpige anslag for 2025 indikerer en vekst i etterspørsel på om lag 1%
- Tilførsel etter melk er også økende. Frislipp av kvoter har gitt en vekst på 5,4 % fra 2023 til 2024 og har vært tilstrekkelig til å dekke løpende behov men har ikke dekket etterslep etter knapphet i 2023. Det forventes fortsatt produksjonsvekst inn i 2025. Tilførselssituasjonen forventes likevel å være stram også inn i 2025.
- Kvotesystemet vurderes fortsatt som dimensjonerende for melkeproduksjonen på lang sikt.
- Norsk melks konkurransekraft er fortsatt god som følge av svak norsk krone og prisvekst på konkurrenende matvarer.
- Produsentøkonomi er styrket som følge av prisøkninger på melk fra 1/7, økt bruk av ressurser over jordbruksoppgjøret og moderat prisvekst på viktige innsatsvarer. Det registres likevel en noe svakere respons på frislipp av kvoter enn forventet.
- Det er etterspørsel etter melkekvoter i alle kvoteregioner. Respons på økte kvoter har vært varierende, men det har vært vekst i produksjonen i de fleste fylker.

Oppsummert vurderer NMR at det ikke har skjedd endringer i internasjonale markeder eller rammene for melkeproduksjon som avviker vesentlig fra de forutsetninger som er lagt til grunn ved inngåelse av jordbruksoppgjøret. NMR registrerer en svakere melkeleveranse enn forventet og peker på at økende etterspørsel over tid kan forrykke balansen.

Oslo, 15.10.2024

Norsk Melkeråvare